

CZU: 378.14

RECONCEPTUALIZAREA EVALUĂRII CURRICULUMULUI UNIVERSITAR*Vladimir GUȚU**Universitatea de Stat din Moldova*

În articol este abordată problema privind evaluarea curriculumului universitar din perspectiva postmodernității. Accentul se pune pe definirea curriculumului universitar în calitate de obiect al evaluării, pe analiza diferitelor modele de evaluare a curriculumului universitar, pe stabilirea unui sistem de indicatori și descriptori, ca bază pentru elaborarea instrumentarului evaluării. Totodată, conceptul de evaluare a curriculumului universitar presupune și modalități de realizare a conexiunii inverse în raport cu rezultatele evaluării.

Cuvinte-cheie: curriculum universitar, dezvoltarea curriculumului, evaluarea curriculumului, modele de evaluare a curriculumului, produse curriculare, metodologia evaluării curriculumului, instrumentarul de evaluare a curriculumului.

RECONSTITUTION OF EVALUATION OF THE UNIVERSITY CURRICULUM

This article addresses the issue of the evaluation of the university curriculum from the perspective of postmodernity. The emphasis is on the definition of the university curriculum as an object of the evaluation, on the analysis of different modules of evaluation of the university curriculum, on the establishment of a system of indicators and descriptors, as a basis for elaboration of the evaluation tools. At the same time, the concept of evaluation of the university curriculum presupposes also ways of realizing the inverse connection in relation to the evaluation results.

Keywords: curriculum, curriculum development, curriculum evaluation, curriculum evaluation models, curriculum products, curriculum evaluation methodology, curriculum evaluation tool.

Introducere

Evaluarea curriculumului universitar reprezintă dimensiunea procesuală în cadrul managementului curricular. În acest sens, evaluarea oferă informații necesare pentru cadrele didactice, concepitori de curricula, experții din comisii de asigurare a calității, dar și pentru studenți privind starea actuală și reală a curriculumului universitar și realizarea feedbackului respectiv.

Politicile instituționale de evaluare a curriculumului universitar fac parte din strategiile dezvoltării curriculare, în general, și se stabilesc în raport cu diferite nevoi sociale, profesionale, politice și, propriu-zis, educaționale.

Abordarea acestei probleme pune în evidență o multitudine de concepte și tipuri de evaluare a curriculumului universitar: de regulare, de reconceptualizare, de reproiectare, de orientare, de validare și, implicit, de stabilire a relațiilor dintre obiectul evaluării și contextul de formare profesională, dintre procese și produse curriculare, dintre obiective (intrări) și finalități (competențe) etc.

Evaluarea curriculumului universitar are un rol reglator și prospectiv, fiind gestionată de un ansamblu de principii și criterii evaluative specifice acestui proces. Așadar, (re)conceptualizarea evaluării curriculumului solicită stabilirea unui cadru de referință prin care se concepe și se realizează acest proces, dar și elaborarea unei metodologii în acest sens.

De menționat că fundamentele teoretice ale evaluării curriculumului universitar sunt reflectate în Cadrul de Referință al Curriculumului Universitar [1], iar metodologia respectivă se va axa pe indicatori și descriptori de calitate a unui curriculum academic, dar și pe un ansamblu de metode și tehnici evaluative.

Curriculumul – obiect al evaluării: tendințe de dezvoltare

Abordarea sistemică/holistică a curriculumului universitar prefigurează și direcții de evaluare a acestuia: conceptuală, structurală, procesuală și a produsului.

În acest sens, curriculumul se axează pe afirmarea rolului prioritar al finalităților formării profesionale, în funcție de care se structurează și celelalte componente ale paradigmei curriculare.

Paradigma curriculumului actual:

- asigură unitatea demersului psihocentric și sociocentric în educație;
- asigură unitatea teoriei educației și teoriei instruirii;

- asigură corelația pedagogică, psihologică și socioprofesională a elementelor curriculare la nivel de sistem și proces;
- asigură unitatea predării-învățării-evaluării;
- asigură comunicarea optimă între profesori și studenți.

De aici, putem deduce și obiectul evaluării curriculumului universitar, dar și aspectele specifice construcției curriculare în parte. Așadar, obiectul evaluării curriculumului universitar la nivel de sistem constituie Paradigma curriculumului universitar, iar aspectele specifice de evaluare constituie:

- produse curriculare: *Cadrul Național al Calificărilor, planul de învățământ, curricula pe discipline, manuale academice, ghiduri metodologice, testele de evaluare, softuri educaționale;*
- procesul de proiectare-implementare-monitorizare a curriculumului universitar;
- structura curriculumului universitar;
- finalitățile învățământului la nivel de cicluri ale învățământului universitar și discipline academice.

În cadrul acestui articol ne vom axa pe evaluarea curriculumului academic disciplinar.

Totodată, în procesul de evaluare a curriculumului universitar se va ține cont de tendințele dezvoltării curriculare pe plan internațional și național:

- ✓ Constituirea curriculumului ca teorie și știință ale educației.
- ✓ Corelarea optimă a relațiilor dintre componentele Paradigmei curriculumului universitar: obiective-context-proces-rezultat; predare-învățare-evaluare; conceptualizare-proiectare-implementare-monitorizare-realizare a conexiunii inverse.
- ✓ Redefinirea curriculumului pe discipline și a unităților de învățare pornind de la statutul și binomul competențelor profesionale. Competențele devin un nou sistem de referință al finalităților de formare. Conținuturile devin mijloace de formare a acestor competențe.
- ✓ Centrarea curriculumului pe student: diversificarea ofertelor de discipline, traiectorii individuale de formare profesională etc.
- ✓ Abordarea interdisciplinară și pluridisciplinară: propune realizarea unor situații complexe, utilizând unitățile de conținut și competențele care se formează în cadrul unui grup de discipline academice.
- ✓ Orientarea curriculumului la aplicarea strategiilor didactice active/ interactive/ investigaționale, valorificarea modalităților de învățare autonomă.
- ✓ Implicarea activă a studenților în diferite activități curriculare și extracurriculare.
- ✓ Corelarea curriculumului academic cu procesele de globalizare, internaționalizare, europenizare, tehnologizare, profesionalizare etc.
- ✓ Redimensionarea relațiilor profesor-student, student-student în promovarea și construirea cunoașterii.
- ✓ Actualizarea cadrului valoric/axiologic în structura curriculumului academic.

Așadar, curriculumul ca teorie și practică educațională, dar și tendințele dezvoltării curriculumului pe plan internațional și național reprezintă un sistem de repere privind elaborarea indicatorilor și a metodologiei de evaluare a curriculumului universitar.

Curriculumul universitar actual pe discipline este prima generație de curricula centrate pe competențe.

Fiind un sistem de elemente ierarhic organizate, curriculumul are ca scop concretizarea și valorificarea politicilor educaționale, având drept cadru de referință răspunsuri la următoarele întrebări:

- *Ce fel de educație/formare este cerută de societate și de piața muncii?* (centrată pe cel ce învață, centrată pe necesitățile pieței muncii).
- *Ce se învață?* (finalități și sistemul de conținuturi corelate cu domeniul profesional de formare).
- *Cât anume se învață?* (complexitatea și accesibilitatea conținuturilor și a finalităților).
- *Când are loc un anumit tip de învățare?* (psihopedagogia vârștelor și dinamica formării competențelor profesionale la studenți pe cicluri de învățământ superior).
- *Cum se face învățarea?* (motivația, condiții, strategii didactice interactive, cercetare etc.).
- *Cui se adresează?* (conceptorilor de curricula, profesorilor, studenților, managerilor în educație).
- *Cu ce resurse și mijloace?* (totalitatea resurselor umane, financiare, curriculare, logistice etc.).

Acest cadru de referință al curriculumului actual pune în valoare două funcții principale: *funcția reglatoare* realizată prin finalități și *funcția strategică* realizată prin mijloace și activități de învățare.

O parte din componentele reglatoare și strategice se regăsesc în curricula pe discipline, iar altele se regăsesc în alte produse curriculare, manuale, ghiduri metodologice etc.

Componenta teleologică a curriculumului o constituie „competențele”, categorie curriculară esențială care are rolul de a:

- răspunde nevoilor reale de formare profesională pentru un domeniu concret de cunoaștere;
- ghida acțiunile esențiale ale sistemului de învățământ la nivel instituțional și microsocial;
- indica rezultatele care trebuie atinse prin intermediul programelor de formare profesională;
- orienta selecția conținuturilor, activităților și demersurile de învățare.

În Cadrul de Referință al Curriculumului Universitar competențele sunt structurate astfel:

- ✓ competențe-cheie/transversale/transdisciplinare;
- ✓ competențe profesionale pentru un domeniu larg de activitate;
- ✓ competențe specifice unei specialități/specializări;
- ✓ competențe specifice unei discipline academice;
- ✓ unități de competențe (achiziții comportamentale).

Componenta conținutală a curriculumului o constituie „unități de conținuturi”, care include sistemul de cunoștințe: teorii, concepte, legități, principii, procese, fenomene, fapte etc., corelate cu finalitățile și particularitățile domeniilor de formare profesională.

Componenta procesuală a curriculumului disciplinar actual include un sistem de activități și strategii didactice, determinate teleologic și conținutal. Trebuie de menționat că curriculumul actual a funcționat și funcționează într-un context socioeconomic și educațional foarte specific:

- criza socioeconomică și politică continuă;
- declinul demografic accentuat;
- nivelul scăzut de motivație pentru studenți, profesori și manageri educaționali;
- devalorizarea cadrului axiologic al educației etc.

Totodată, constatăm promovarea unor politici educaționale și curriculare orientate spre dezvoltarea sistemului de învățământ superior:

- elaborarea și implementarea Cadrului Național al Calificărilor;
- reconceptualizarea curriculumului universitar;
- conceptualizarea unui sistem al managementului curriculumului universitar etc.

Totodată, pentru a reconceptualiza și a stabili unele orientări de dezvoltare a curriculumului actual în diferite forme de manifestare este nevoie de o evaluare sistemică și holistică a acestuia în baza unei metodologii valide și eficiente.

Metodologia evaluării curriculumului universitar

Evaluarea curriculumului universitar este o acțiune analitico-sintetică, realizată prin intermediul unor metode specifice și care are ca scop aprecierea valorii documentului curricular ca model pedagogic din perspectiva dezvoltării acestuia.

Există mai multe abordări și modele de evaluare a curriculumului:

Modelul evaluării centrate pe decizie

În evaluarea centrată pe decizie se analizează curriculumul ca program de formare prin acțiuni dezvoltate pe patru niveluri care conduc, fiecare în parte, la luarea unor decizii specifice:

✓ *Evaluarea contextului* constă în aprecierea oportunității finalităților în raport cu nevoile sociale și profesionale care au generat programul și are ca scop luarea unor *decizii de planificare* referitor la relația de determinare dintre finalitățile și nevoile identificate, dar și aprecierea gradului de adecvare a finalităților la aceste nevoi.

✓ *Evaluarea „intrărilor”* constă în aprecierea gradului de adecvare a strategiilor prevăzute a se derula în plan organizațional sau pedagogic în raport cu finalitățile. Această evaluare are în vedere adoptarea unor *decizii de structurare* prin identificarea unor noi strategii sau adaptarea celor existente la sistemul de finalități.

✓ *Evaluarea procesului* constă în aplicarea gradului de adecvare a strategiilor implementate în raport cu cele proiectate. Această evaluare vizează adoptarea unor *decizii de aplicare* a strategiilor, de operaționalizare și de adaptare a modului de aplicare a acestora în funcție de condițiile reale de implementare a curriculumului.

✓ *Evaluarea produsului* constă în aprecierea gradului de adecvare a rezultatelor obținute în raport cu rezultatele așteptate, adică cu finalitățile și adoptarea unor *decizii de revizuire* care conduc la validarea curriculumului pe discipline în ansamblul său.

Modelul dat constituie un reper în conceptualizarea procesului de evaluare, întrucât:

- fundamentează un demers prin care se pune în relație curriculumul cu contextul în care acesta este elaborat și implementat;
- structurează procesul de evaluare prin relaționarea *context – finalități – strategie – produs*, interdependența și articularea acestor elemente fiind esențială în proiectarea, implementarea și evaluarea curriculumului;
- impune o distincție clară între etapa de proiectare și cea de implementare a unui curriculum și evidențiază rolul reglator al evaluării documentelor curriculare atât la etapa de proiectare, cât și la etapa de implementare [2, p.33, 34].

Alt model, numit **Modelul „cutiei deschise”**, cuprinde un *set de criterii de evaluare* care permite formularea unor judecăți de valoare asupra modului de adecvare și articulare a componentelor curriculare, a curriculumului în ansamblu, în scopul de a lua o decizie pedagogică privind revizuirea acestuia. Criteriile respective sunt generate de diferite tipuri de interacțiuni și supun analizei evaluative aspecte privind:

- raporturile externe dintre curriculum și context;
- raporturile interne dintre diferitele componente ale curriculumului.

Raporturile externe dintre curriculum și context sunt gestionate printr-un ansamblu de criterii cu rolul de a analiza calitatea interacțiunilor între context ca „intrare” și curriculum ca „ieșire”. Aceste criterii sunt operaționalizate prin întrebări evaluate.

✓ **Criteriul 1. Pertinența** – reflectă *măsura în care curriculumul este bine orientat*. Criteriul de pertinență poate fi tradus prin două întrebări esențiale ce reprezintă, de fapt, o condiție necesară și suficientă:

- *Sistemul de competențe conduce la obținerea produselor așteptate?*
- *Acțiunile educaționale dezvoltate sunt suficiente pentru a obține rezultatele așteptate?*

Operaționalizarea acestui criteriu conduce la formularea unor indicatori, sub formă de întrebări evaluative, pentru aprecierea măsurii în care grupul țintă va beneficia efectiv de rezultatele prevăzute de curriculum:

- *Elaborarea curriculumului a fost precedată de o analiză de nevoi?*
- *Curriculumul prevede măsuri complementare pentru a garanta producerea efectelor așteptate?*
- *Proiectarea curriculumului a fost un proces care a implicat toate categoriile de actori?*
- *Cea mai mare parte din achizițiile curriculare vor fi efectiv puse în valoare și aplicate de către studenți în contextele prevăzute în curriculum?*

✓ **Criteriul 2. Eficacitatea externă** vizează *efectele aplicării curriculumului*, adică măsura în care sunt anticipate prin curriculum mecanismele de transfer în situații reale a competențelor dobândite de studenți prin învățare. Eficacitatea externă depinde în mod esențial de două elemente:

- Măsura în care este anticipat prin curriculum transferul competențelor în contexte reale, adică pertinența sistemului de finalități și a acțiunilor pedagogice proiectate.
- Calitatea acțiunilor pedagogice: demersul pedagogic produce rezultatele scontate și efectele comportamentale sau atitudinale așteptate în situații de învățare descrise prin curriculum.

Operaționalizarea acestui criteriu conduce la formularea de indicatori sub formă de întrebări evaluative:

- *Competențele formate prin curriculum vor fi efectiv utilizate de către studenți?*
- *Finalitățile urmărite prin implementarea curriculumului au fost atinse?*
- *Prin aplicarea curriculumului a crescut gradul de motivare a studenților?*
- *Procesul de implementare a curriculumului a ameliorat comunicarea instituțională?*
- *Implementarea curriculumului a contribuit la conștientizarea nevoilor de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice?*

– *Acțiunile complementare necesare pentru implementarea curriculumului (auxiliare curriculare, mijloace didactice, resurse umane, financiare) au fost realizate în termenii calitativi previzionați?*

- *Au fost atinși indicatorii de performanță?*

Pentru a formula judecăți de valoare în ceea ce privește eficiența externă a implementării unui curriculum, este necesar ca studenții să se integreze în următorul ciclu de formare, pentru ca apoi să se facă o diferențiere între efectele care descriu eficiența externă a aplicării curriculumului și alte efecte secundare, care pot să apară în urma procesului de implementare.

✓ **Criteriul 3. Continuitatea** reflectă *gradul de adecvare instituțională și măsoară efectele implementării curriculumului reflectate în schimbări la nivel instituțional*. Înțelegând ca armonizare instituțională, continuitatea conduce la modificarea contextului administrativ sau organizațional și dezvoltă capacitatea de schimbare

adaptativă. Operaționalizarea acestui criteriu conduce la formarea de indicatori sub formă de întrebări evaluative:

- *Competențele profesionale au fost formate gradual pe parcursul ciclurilor de învățământ superior?*
- *Disciplinele academice de la următorul ciclu nu repetă conținuturile disciplinelor predate la ciclul anterior, însă asigură continuitatea acestora prin alt nivel de complexitate și extensie?*

✓ **Criteriul 4. Adeziunea** reflectă nivelul de concordanță între competențele acțiunii educaționale și nevoi. Acest criteriu măsoară gradul de informare și de acord a beneficiarilor în legătură cu modul de implementare a curriculumului academic. Operaționalizarea criteriului conduce la formarea de indicatori sub formă de întrebări evaluative:

- *A fost satisfăcută nevoia de informare a tuturor categoriilor de actori și beneficiari?*
- *Modalitățile de aplicare a curriculumului la toate ciclurile au acordul tuturor actorilor implicați?*
- *Finalitățile sunt cunoscute de toți participanții?*
- *Conținutul curriculumului este cunoscut?*

✓ **Criteriul 5. Conformitatea** reflectă nivelul de adecvare a curriculumului la cadrul normativ. Aprecierea gradului de conformitate cu cadrul legislativ existent la momentul implementării curriculumului presupune, mai degrabă, control decât evaluare. Indicatorii asigură evaluarea conformității din perspectiva politicilor de formare și dezvoltare a resurselor umane necesare pentru implementarea curriculumului.

- *Curriculumul este în acord cu cadrul legislativ existent?*
- *Curriculumul este în acord cu politicile educaționale adoptate?*
- *Curriculumul este adaptat contextului profesional în care au fost pregătite cadrele didactice?*

Raporturile interne dintre diferitele componente ale curriculumului reflectă gradul de acord între *competențe – strategii – produse și nevoile beneficiarilor*. Analiza relațiilor interne între aceste componente este realizată cu ajutorul următoarelor criterii:

✓ **Criteriul 6. Aplicabilitatea** măsoară gradul de adecvare între strategiile și resursele prevăzute în raport cu mijloacele efective utilizate. Aplicabilitatea curriculumului este măsurată prin calitatea răspunsurilor care pot fi date la următoarele întrebări:

- *Strategiile efectiv aplicate sunt conforme cu cele care au fost planificate prin curriculum?*
- *Resursele alocate și accesate sunt conforme cu cele care au fost planificate?*

Răspunsurile la aceste întrebări reprezintă repere evaluative care controlează conformitatea dintre curriculumul proiectat și curriculumul realizat din perspectiva aplicabilității. Operaționalizarea criteriului în indicatori de aplicabilitate se traduce prin întrebări evaluative:

– *Structurarea tuturor tipurilor de competențe este în acord cu metodele didactice și activitățile de învățare preconizate?*

- *Materialele complementare și mijloacele didactice recomandate prin curriculum sunt funcționale?*
- *Studentii au competențele așteptate pentru a putea parcurge curriculumul prevăzut?*
- *Cadrele didactice au pregătirea științifică și metodologică adecvată pentru implementarea curriculumului?*
- *Schimbările la nivel organizațional necesare pentru implementarea curriculumului sunt efective?*
- *Modalitățile de activizare ale studenților sunt coerente?*

Evaluarea compară resursele utilizate efectiv cu resursele prevăzute și măsura în care acestea trebuie amendate, având ca efect regularizarea resurselor.

✓ **Criteriul 7. Eficacitatea internă/performața** este reflectată prin raportul dintre produsul obținut prin aplicarea curriculumului și competențele fixate. Evaluarea performanței unui curriculum, înțelesă ca eficacitatea internă, se poate traduce prin întrebarea: *competența urmărită a fost atinsă?* Altfel spus, dacă eficacitatea externă oferă informații asupra existenței sau absenței efectelor în urma aplicării curriculumului și descrie relația externă între „cutie” și elementele externe, eficacitatea internă măsoară gradul de adecvare a efectelor la finalități, independent de condițiile de implementare.

Parametrii semnificativi pentru acest criteriu sunt:

- raportul cantitativ dintre studenții care au dobândit competențe așteptate și numărul total al studenților care au parcurs curriculumul;
- nivelul mediu al competențelor dobândite de studenți.

În egală măsură, eficacitatea internă sau nivelul performanțelor studenților este în acord cu gradul de satisfacție, dar și cu rezultatele obținute la evaluări interne. Operaționalizarea criteriului eficienței interne se traduce în următoarele întrebări evaluative:

- *Studenții sunt mulțumiți de competențele dobândite?*
- *Studenții au posibilitatea de a-și transfera competențele dobândite în contexte profesionale?*
- *Competențele previzionate sunt dobândite de toți sau numai de către o parte din studenți?*
- *Sunt observabile la studenți schimbări atitudinale?*
- *Cunoștințele teoretice sunt dobândite de către majoritatea studenților?*
- *Atitudinile formate prin curriculum sunt manifestate de către majoritatea studenților?*

De menționat că performanța nu este măsurată în termeni absoluți, ci în termeni de competențe dezvoltate în timpul procesului de învățare. Performanța studenților este urmărită în termeni de *progres* de la momentul începerii programului de formare profesională până la certificare. Altfel spus, evaluarea eficienței interne a curriculumului urmărește măsura în care sunt ameliorate performanțele individuale prin procesul de învățare și progresul fiecărui student. Din această perspectivă, se conturează ideea că un curriculum bun este acela care produce plusvaloare pentru toți studenții, adică fiecare dintre studenți și-a îmbunătățit, prin parcursul universitar, performanțele proprii în raport cu momentul inițial.

✓ **Criteriul 8. Eficiența internă** reflectă raportul dintre mijloacele și resursele angajate în procesul de învățare și rezultate. Evaluarea eficienței presupune analiza curriculumului din două perspective:

- **Eficiența tehnică:** *Rezultatele au fost obținute cu minim de resurse?*
- **Eficiența economică:** *S-ar fi obținut aceleași rezultate cu costuri mai mici?*

Operaționalizarea criteriului de eficiență a curriculumului se face prin următoarele întrebări evaluative:

- *Alternanța dintre teorie și practică a permis obținerea unei eficiențe maxime?*
- *Strategiile didactice au permis valorificarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice?*
- *Strategiile didactice utilizate au permis atingerea finalităților urmărite într-un timp minim?*

✓ **Criteriul 9. Coerența internă** analizează măsura în care resursele și strategiile aplicate sunt relevante pentru realizarea finalităților prevăzute. Altfel spus, pentru implementare este importantă calitatea resurselor prevăzute la etapa de proiectare a curriculumului. Aceste resurse sunt evaluate din următoarele perspective:

- coerența strategiilor de organizare, informare, pilotare a învățării, evaluare;
- coerența resurselor instituționale, materiale, financiare, pedagogice, umane.

Coerența internă rezultă din analiza resurselor și a strategiilor sub aspectul adecvării la finalități și urmărește aprecierea măsurii în care acestea au fost atinse.

Coerența strategiilor – Operaționalizarea criteriului poate fi descrisă prin următoarele întrebări evaluative:

- *Strategiile didactice sunt adaptate la finalități?*
- *Strategiile permit transferul competențelor și exersarea în alte contexte noi?*
- *Durata programului de învățare este adaptată la complexitatea sistemului de finalități?*
- *Competențele dobândite de studenți sunt evaluate în contexte variate?*

Coerența resurselor – Operaționalizarea criteriului poate fi descrisă prin următoarele întrebări evaluative:

- *Contextul în care are loc învățarea permite accesul la resurse pedagogice (complementare curriculare, materiale pentru lucrări practice, individuale etc.)?*
- *Mijloacele didactice necesare sunt disponibile pentru a fi utilizate în învățare?*
- *Ansamblul mijloacelor pedagogice susține eficient activitatea didactică?*
- *Auxiliarele didactice și mijloacele pedagogice sunt adaptate sistemului de finalități vizate?*
- *Motivarea studenților pentru a parcurge curriculumul este adecvată?*

✓ **Criteriul 10. Fezabilitatea** presupune analiza curriculumului din perspectiva inversă coerenței: *finalitățile sunt realiste în raport cu resursele disponibile?* Dacă prin evaluarea coerenței pot fi ajustate și adaptate mai bine resursele, prin analiza fezabilității se pot face corecții în ceea ce privește formularea setului de finalități prevăzute în curriculum și adecvarea lor la resurse.

Exemple de indicatori de fezabilitate a finalităților descriși prin întrebări evaluative:

- *Finalitățile sunt în acord cu interesele și orientările profesionale ale studenților?*
- *Finalitățile sunt realizabile în intervalul de timp prevăzut?*
- *Finalitățile sunt realiste în raport cu pregătirea cadrelor didactice?*
- *Finalitățile pot fi realizabile cu resursele existente?*

Exemple de indicatori de fezabilitate a resurselor descriși prin întrebări evaluative:

- *Resursele pedagogice sunt disponibile?*
- *Resursele financiare necesare realizării curriculumului sunt disponibile?*
- *Studenții au, la intrare în sistem, competențele necesare pentru a putea parcurge curriculumul?*

✓ **Criteriul 11. Regularizarea resurselor** presupune *aprecierea nivelului de acord între resursele prevăzute inițial cu cele efectiv utilizate* pentru a implementa curriculumul. Se consideră că acest criteriu este necesar pentru a completa evaluarea coerenței în raport cu resursele. Indicatorii sunt aceiași ca și cei utilizați pentru evaluarea coerenței, dar orientați spre domeniul resurselor efectiv utilizate în implementarea curriculumului.

Analiza ansamblului criteriilor de evaluare din modelul „cutiei deschise”, dezvoltat în cadrul de referință descris de *context – nevoi – finalități – strategii – resurse – rezultate*, conduce la identificarea unor calități ale acestui model [3, p.37-42].

Modelul criterial de evaluare a curriculumului universitar cuprinde un ansamblu de criterii de evaluare care acoperă componentele curriculumului *finalități – strategii – resurse*.

✓ **Criteriul 1. Pertinența** permite *stabilirea legăturii dintre finalitățile urmărite prin curriculum și nevoile de formare care vor fi satisfăcute*; astfel spus, așteptările și nevoile societății, cerințele educaționale ale ciclului de formare, piața muncii etc. Așa cum obiectul evaluării este curriculumul academic, pertinența se centrează pe legătura dintre componentele curriculumului, integrarea adecvată a acestora în ciclul de formare și măsura în care se asigură, prin curriculum, formarea unor competențe certificabile. Deoarece curriculumul este în strânsă legătură cu politica educațională, evaluarea pertinenței acestuia ca document de politică educațională supune atenției organismelor cu putere de decizie recomandări susceptibile de a conduce la revizuirea lui pentru a-i mări gradul de performanță care rafinează acest criteriu sub formă de întrebare. Indicatorii sunt formulați astfel:

- *Finalitățile sunt în acord cu nivelul de competență cerut la intrarea în următorul ciclu de învățământ și/sau pe piața muncii?*
- *Finalitățile și conținutul curriculumului răspund unor nevoi sociale și profesionale?*
- *Finalitățile și conținutul curriculumului răspund așteptărilor studenților?*

✓ **Criteriul 2. Coerența** dă măsura în care curriculumul are *finalități clare, corelate cu conținuturile și activitățile de învățare semnificative*.

În cadrul acestui model indicatorii pentru evaluarea coerenței curriculumului sunt formulați astfel:

- *Curriculumul, înțeles ca ansamblu al experiențelor de învățare, are clar definite, la toate nivelurile, finalitățile (produsul) procesului educațional?*
- *Finalitățile descriu cu claritate competențele ce se doresc formate? Finalitățile stabilesc nivelul la care aceste competențe vor fi însușite? Conținuturile sunt definite și circumscrise finalităților? Activitățile de învățare permit atingerea finalităților?*
- *Activitățile de învățare sunt într-o succesiune logică și asigură aprofundarea și sinteza elementelor de conținut pentru dobândirea competențelor vizate?*
- *Cerințele specifice activităților de învățare (activități dirijate, activități individuale, de grup, activități de laborator etc.) sunt clare și realiste și au reflectare în proiectarea didactică?*

✓ **Criteriul 3. Valoarea metodelor pedagogice.** Metodele didactice constituie ansamblul modalităților de învățare prin care sunt atinse finalitățile curriculumului universitar proiectat. Se disting două tipuri de decizii pedagogice: *decizii privind alegerea activităților care corespund cel mai bine finalităților vizate și grupului țintă și decizii care țin de alegerea celor mai adecvate metode didactice pentru realizarea optimă a activităților de învățare*. Măsura în care curriculumul oferă sugestii și orientări privind alegerea metodelor didactice adecvate și măsura în care acestea sunt adaptate finalităților și activităților de învățare constituie elemente importante în procesul de analiză și evaluare a curriculumului disciplinar.

– *Metodele didactice sunt adaptate finalităților și activităților de învățare din curriculum, sunt în acord cu caracteristicile studenților pentru a asigura învățarea eficientă?*

- *Cadrele didactice răspund nevoilor manifestate de studenți în procesul de învățare?*

✓ **Criteriul 4. Eficiența** relevă *gradul de realizare a finalităților curriculumului*. Prin acest criteriu se măsoară rezultatele așteptate obținute în timpul estimat; altfel spus, măsura în care studenții care parcurg acest curriculum dobândesc competențele așteptate la finalul ciclului respectiv.

- *Formele de evaluare a studenților sunt adecvate?*
- *Tehnicile și instrumentele de evaluare utilizate permit evaluarea competențelor curriculare?*
- *Nivelul reușitei este satisfăcător și comparabil cu cel obținut prin aplicarea altor curricula?*
- *Studenții parcurg curriculumul într-un timp adecvat, în acord cu diferențele individuale și cu specificul învățării?*
- *Absolvenții au nivelul de competență prevăzut prin finalitățile disciplinare la final de ciclu?*

Tabel

Evaluarea propriu-zisă a curricula universitară pe discipline: criterii și metodologie

Nr. crt.	Criteriul	Nr. crt.	Întrebări evaluative/indicatori	Metode și tehnici de evaluare
Evaluarea componentei „Repere conceptuale” (Concepție)				
A.1.	Curriculumul disciplinei X conține componenta „Concepție”	1. 2.	1. Concepția este prezentată în curriculum ca și componentă de sine stătătoare? 2. Concepția este prezentată fragmentar (prin unele repere conceptuale)?	Metoda evaluării prin expertiză: analiza concepției în raport cu prevederile criteriului; analiza comparată
A.2.	Concepția reflectă ideile-cheie ale teoriei curriculumului modern	1. 2.	1. Concepția reflectă principiile curriculumului modern? 1. centrarea pe student 2. centrarea pe competențe 3. centrarea pe învățare activă 4. centrarea pe cerințele pieței muncii 5. centrarea pe interdisciplinaritate 6. centrarea pe succes (etc.) 2. Corelează cu politicile educaționale și curriculare?	Metoda evaluării prin expertiză: analiza concepției în raport cu prevederile criteriului; analiza comparată
Instrucțiuni pentru experți:				
<ul style="list-style-type: none"> • Analizați indicatorii și întrebările evaluative. • Răspundeți consecutiv la fiecare întrebare în parte. • Aplicați metoda și tehnica recomandată. • Formulați concluziile și recomandările respective. • Dacă cunoașteți alt indicator de evaluare a competenței, descrieți rezultatul. 				
Evaluarea componentei „Competențe: generale pe disciplină, specifice unității de învățare”				
B. Competențe generale pe discipline				
B.1.	Coerența și complexitatea competențelor generale ale disciplinei	1. 2.	1. Competențele generale reflectă adecvat esența disciplinei academice. 2. Competențele generale sunt consonante cu cele transversale și de specializare/asigură dezvoltarea acestora.	Metoda evaluării prin expertiză
B.2.	Calitatea definirii competențelor generale ale disciplinei	1. 2. 3.	1. Competențele generale sunt formulate coerent cu gradul de complexitate și forma de manifestare, achiziții reale obținute la finele studierii disciplinei date/sau a unei etape de învățare. 2. Competențele generale sunt formulate în termeni de finalități și sunt în coerență cu cadrul calificărilor. 3. Numărul de competențe generale este în coerență cu potențialul disciplinei și cu cadrul taxonomic al competențelor.	
C. Competențe specifice unității de învățare				
C.1.	Coerența și complexitatea competențelor specifice unității de învățare	1. 2. 3.	1. Competențele specifice sunt reprezentative și esențiale față de competențele generale ale disciplinei și cele de specializare. 2. Competențele ca achiziții intermediare asigură formarea/dezvoltarea competențelor generale ale disciplinei și a celor de specializare. 3. Competențele reflectă gradul necesar de integrare a cunoștințelor, capacităților, atitudinilor la nivel de unitate de învățare.	Metoda cvalimetrică

C.2.	Volumul și calitatea definiției competențelor specifice unității de învățare	<ol style="list-style-type: none"> 1. Numărul competențelor pentru fiecare unitate de învățare este coerent cu cadrul taxonomic, este rațional și accesibil studenților. 2. Competențele sunt formulate în termeni de cunoștințe, capacități, atitudini și/sau în termeni de competențe în formă de manifestare inițială. 3. Competențele au o dezvoltare continuă, calitativă și cantitativă. 	Metoda cuantificării. Metoda evaluării prin expertiză
C.3.	Caracterul sistemic al competențelor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Competențele se articulează coerent pe verticală și orizontală în succesiunea studierii unităților de învățare, dar și în succesiunea ciclurilor de învățământ. 2. Competențele sunt coerente cu una sau altă taxonomie a competențelor. 	Hartă de dezvoltare operațională a competențelor

Instrucțiuni pentru evaluatori:

- Analizați atent criteriile, indicatorii și întrebările evaluative.
- Identificați metode și tehnici de evaluare a fiecărui indicator.
- Atrageți atenție la:
 - numărul și complexitatea competențelor;
 - formularea lor adecvată;
 - coerența competențelor pe verticală și orizontală;
 - frecvența competențelor;
 - continuitatea prezentării competențelor în raport cu tipologia lor;
 - coerența competențelor și a unităților de conținut;
 - coerența competențelor și a activităților de învățare.
- Formulați concluziile și recomandările respective.
- Formulați și descrieți rezultatele și în baza altor indicatori.

Evaluarea componentei „Conținuturi”

F.1.	Volumul conținuturilor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Unitățile de conținut corespund structurii disciplinei respective? 2. Unitățile de conținut sunt grupate artificial sau pun accent pe dezvoltarea progresivă a conceptelor/noțiunilor? 3. Criteriile de eșalonare a conținuturilor sunt respectate? 	Metoda evaluării prin expertiză Analiza comparată Analiza comparată
F.2.	Accesibilitatea conținuturilor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conținuturile sunt selectate și organizate în funcție de potențialul de învățare de nivel general al studenților, de domeniul profesional de formare? 2. Sunt prevăzute în curriculum conținuturi diferențiale pentru studenții cu interese speciale și pentru studenții cu performanțe superioare? 3. În ce măsură coincide gradul de accesibilitate cu gradul de detaliere a conținuturilor? 	Metoda evaluării prin expertiză Analiza de conținut Analiza de conținut
F.3.	Concordanța conținuturilor cu competențele	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sunt relaționate logic și metodologic conținuturile cu competențele? 2. Sunt necesare completări sau eliminări în lista de conținuturi? 3. Volumul unității de conținut constituie o sursă adecvată pentru atingerea finalităților curriculare? 	Matricea de asociere Matricea de asociere
F.4.	Relevanța pragmatică a conținuturilor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conținuturile au valoare practică și sunt semnificative pentru formarea profesională? 2. Există unități de conținut cu valoare practică redusă? 3. Conținuturile orientează la formarea anumitor competențe pentru a fi atinse? 	Analiza de conținut Analiza comparată Analiza comparată

F.5.	Esentializarea conținuturilor ca valoare aplicativă de transfer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Există unități de conținut care ar constitui suport pentru formarea de atitudini/comportamente? 2. Cum influențează eșalonarea actuală a unităților de conținut din curriculum asupra nivelului de formare profesională a studenților? 3. Sunt prevăzute concepte fundamentale, metode de cunoaștere, strategii de investigație? 4. Sunt evitate excesele de date factuale, istorice, descriptive și informații redundante? 	<p>Analiza de conținut</p> <p>Analiza comparată</p> <p>Analiza de conținut</p> <p>Analiza de conținut</p>
F.6.	Rigoarea științifică, relevanța culturală și actualitatea informațiilor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conținuturile reflectă adecvat stadiul de dezvoltare a științelor? 2. Selecția conținuturilor relevă absența erorilor și a ambiguităților științifice, a valorilor culturale îndoielnice sau a cunoștințelor perimate? 	<p>Analiza comparată</p> <p>Analiza de conținut</p>
F.7.	Respectarea structurii logice a științelor, tehnologiilor, a sistematicii domeniilor și a produselor culturale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sunt prezente scheme conceptuale, are loc o abordare a științei ca proces și ca produs? 	Matricea de asociere
F.8.	Valoarea motivațională	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conținuturile sunt de natură să declanșeze și să susțină motivația epistemologică, culturală a studentului, gustul pentru lectură și extinderea orizontului de cunoaștere? 	Analiza comparată
F.9.	Structuri integralizate	<ol style="list-style-type: none"> 1. Conținuturile prevăd abordări, multi-/pluridisciplinare, interdisciplinare sau transdisciplinare? 2. Sunt necesare abordări multi-/pluridisciplinare, interdisciplinare sau transdisciplinare mai aprofundate în curriculumul disciplinei proiectat? 3. Există unități de conținut care favorizează legături intra- și interdisciplinare? 	<p>Analiza de conținut</p> <p>Analiza comparată</p> <p>Analiza de conținut</p>

Instrucțiuni pentru experți:

- Studiați criteriile, indicatorii și întrebările evaluative.
- Identificați metodele și tehnicile de evaluare.
- Atrageți atenție la:
 - volumul unităților de conținuturi și la numărul de noțiuni/concepte;
 - complexitatea unităților de conținut;
 - corelarea conținuturilor și timpului rezervat pentru studierea lor;
 - valoarea formativă a conținuturilor;
 - adecvarea acestora științelor contemporane;
 - adecvarea conținuturilor necesităților de formare a competențelor profesionale;
 - actualitatea conținuturilor.
- Formulați concluziile respective.

Evaluarea componentei „Strategii didactice” (sugestii metodologice)			
G.1.	Orientarea formativă a strategiilor didactice	1. 2. 3.	Curriculumul orientează spre aplicarea strategiilor didactice active, interactive? Strategiile didactice sunt orientate spre formarea de competențe generale și specifice? Este necesară prezența în curriculum a corelării <i>finalități-conținuturi-activități de învățare</i> ? Metoda evaluării prin expertiză Analiza comparată Analiza de context
G.2.	Validitatea strategiilor didactice	1.	Strategiile didactice sunt selectate în raport cu: • finalitățile curriculare; • conținutul subiectului; • particularitățile domeniului profesional; • tipologia formelor de organizare a studierii (curs, seminar universitar); • orientarea spre învățarea independentă; • orientarea spre aspectul aplicativ; • orientarea spre sfera intereselor și motivațiilor studenților. Analiza comparată. Metoda evaluării prin expertiză
<p>Instrucțiuni pentru experți:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Citiți și analizați întrebările evaluative. • Identificați metodele și tehnicile de evaluare. • Atrageți atenție la: <ul style="list-style-type: none"> – integralitatea sugestiilor metodologice; – orientarea lor formativă; – coerența strategiilor didactice și a finalităților curriculare; – coerența strategiilor didactice și a unităților de conținut; – diversitatea formelor și metodelor de instruire. • Formulați concluziile adecvate. 			

Evaluarea componentei „Strategii de evaluare” (sugestii de evaluare)			
H.1.	Reperete conceptuale sunt în raport cu abordările actuale ale evaluării	1. 2. 3. 4. 5.	Sunt prevăzute în curriculum principiile evaluării rezultatelor academice? Sunt prevăzute în curriculum criteriile de evaluare? Este necesară prevederea evaluării diagnostice ca mijloc de maximizare a oportunităților de învățare și abordare a nevoilor individuale? Este necesară prevederea în curriculum a cerințelor referitoare la evaluarea individualizată pentru adaptarea la ritmul personal de învățare și la tipologia personalității? Este necesară prezența în curriculum a descriptorilor de performanță la disciplina respectivă? Analiza de context Analiza de context Analiza de context
H.2.	Calitatea sugestiilor metodologice de evaluare	1. 2. 3. 4. 5. 6.	Curriculumul precizează clar care este obiectul evaluării la disciplina respectivă (ce se evaluează)? Curriculumul explică metodologia de proiectare și realizare a evaluării la disciplina dată? Curriculumul subliniază caracterul integral al evaluării în procesul de învățământ (predare-învățare-evaluare)? Curriculumul recomandă metode și tehnici adecvate pentru disciplina respectivă? Cum vedeți în perspectivă prezentarea sugestiilor de evaluare: separată (aparte) sau integrată (de ex.: sugestii de predare-învățare-evaluare)? Este prevăzută în curriculum corelarea finalități-descriptori de evaluare-bareme de notare? Este necesară prezența unor itemi care ar permite stabilirea progresului academic? Analiza comparată Analiza de context Analiza de conținut Analiza de context Analiza de context Analiza de context

H.3.	Tehnologii de evaluare	1.	Sunt prevăzute în curriculum cerințe (norme) privind aprecierea și notarea studenților la disciplina școlară respectivă?	Analiza de context
		2.	Este sugerată necesitatea corelării evaluării formative/ curente cu evaluarea normativă/finală?	Analiza comparată
		3.	Curriculumul recomandă metode și tehnici de evaluare adecvate?	Analiza de context
		4.	Este prevăzută corelarea optimă a competențelor (generale și specifice) cu metodele și tehnicile de evaluare propuse?	Analiza de context

Concluzii

Metodologia evaluării curriculumului academic poate fi aplicată în cadrul universitar ținându-se cont de specificul funcționării curriculumului:

1. De regulă, titularii de curs sunt și autorii curriculumului disciplinar.
2. Evaluarea inițială a curriculumului disciplinar se realizează de către cadrele didactice ale departamentelor respective.
3. Totodată, evaluarea curriculumului pe discipline se realizează de către Comisiile de Asigurare a Calității (ale facultăților și de cea instituțională) și se aprobă de Senatele respective.
4. Evaluarea calitativă a curriculumului disciplinar presupune și pregătirea respectivă a evaluatorilor/expertilor.

Referințe:

1. GUȚU, VI. (coord.), BÎRNAZ, N., DANDARA, O. et. al. *Cadrul de referință al Curriculumului Universitar*. Chișinău: CEP USM, 2015. 128 p.
2. NEAGU, M., ACHIRI, I. *Evaluarea curriculumului școlar proiectat. Ghid metodologic*. Iași: PIM, 2008.
3. Ibidem, p.37-42.

Notă: *Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.23F „Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații”.*

Prezentat la 03.10.2017